

nit, adveniente nimirum fortissimò justitiæ vinculo, & damno sponsæ ex voti impletione secuturo. Sicut ergo qui vovisset se daturum; eleemosynam 100. fl. inferretque damnum tanti æstimatum, quod aliunde solvere non posset, teneretur dare illos 100. fl. DEO promissos. Itèm si ære gravatus vovisset Religionem, teneretur ingressum omittere, aut suspendere, quàm diu spes affulget possibilis solutionis; sic tiam hìc.

ARTICULUS II.

§. I.

Quid, & quotuplex sit Matrimonium?
quæ Ejus materia, forma, &
Minister?

Q. I. *Quid sit matrimonium?* R. cùm ma-^{367.}
matrimonium sumi possit vel pro vinculo, vel pro contractu, vel pro Sacramento, ideo variè à variis definitur. Universalis definitio etiam matrimonio, quod non est Sacramentum, conveniens est: *matrimonium est conjunctio maritalis viri, & femina inter legitimas personas individuum vitæ consuetudinem retinens.* Prout verò est Sacramentum bene definitur: *est Sacramentum conjunctionis maritalis viri, & femina inter legitimas personas causativum gratiæ, & individuum*

duam vitæ societatem retinens. Sanch. l. 2. d. 1. n. 2. notat septem in matrimonio intervenire. 1. Est mutuus consensus. 2. Externus contractus. 3. Mutua corporum traditio. 4. Vinculum ortum ex illo contractu. 5. Mutua obligatio ad reddendum debitum, cohabitandum &c. 6. Jus quod est in unoquoque ad alterum. 7. Usus, & consummatio matrimonii.

368. Q. 2. *Qualis debeat esse consensus inter contrahentes matrimonium?* R. debet esse talis, ut sit ex parte utriusque vera intentio invicem tradendi, & acquirendi dominium corporum in ordine ad copulam, Ità communis. Non est tamen necessaria intentio copulæ exercendæ, neque obligationis proximæ ad illam, ut patet in Beatissima Virgine, & S. Josepho. Imò potest stare, ut simul ineant pactum, & obligationem nunquam eam exercendi: non enim tenentur uti jure illo; licet jus remotum abdicare non possint. Ratio horum est, quia generatio actualis est tantùm finis accidentalis matrimonii, essentialis verò mutua traditio corporum, & radicalis obligatio reddendū debitum. Et licet desit utilitas generationis; adsunt tamen utilitates aliæ, nempe individua vitæ societas, mutuuum auxilium in necessitate, & gubernatione familiæ, immunitas à fornicatione &c. R. 2. ut consensus matrimonialis subsistat, debet intentio interna externè manifestari, & acceptari à parte
utra-

utraque; potest autem externè manifestari verbis, nutu, gestu, carnali copula perfecta, epistolâ &c. Fill. p. 1. n. 78. Tamb. tr. 4. c. 3. n. 1. cum torrente.

Q. 3. *Qua sit materia, & forma matrimonii?* R. cum communi: Materia remota sunt corpora contrahentium, proxima mutuus consensus externis signis expressus, quatenus habet rationem traditionis. Forma est idem consensus, quatenus habet rationem acceptationis. Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 2. n. 2. Vasquez &c.

Q. 4. *Quis sit minister hujus Sacramenti?* R. ministros esse ipsos contrahentes; non verò Parochum. Busenb. tr. 6. c. 2. d. 1. cum communi. Ratio est: quia contrahentes conficiunt hoc Sacramentum; Parochus autem tantum assistit ut testis. Nec obstat quòd Parochus benedicat: quia benedictio hæc est tantum quoddam Sacramentale, ut loquitur D. Thom. in 4. dist. 26. a. 1. ad 1.

Q. 5. *Quotuplex sit matrimonii bonum?* R. esse triplex: *fidem*; ut abstinence ab adulterio, *prolem*; ut hæc amanter suscipiatur, benignè nutriatur, & religiosè educetur, *Sacramentum*; ut conjugium non separetur, & dimissus, aut dimissa nec causâ proli alteri jungatur. Ad quæ tria bona per consensum contrahitur obligatio in valido matrimonio; licet ad valorem non requiratur has obligationes exequi. Aversa q. 3. s. 4. Krim.

Krim. à n. 701. apud La Croix hic n. 236.
Horum bonorum occasione

372. Q. 6. *Qui universim sint fines matrimonii?* R. fines alios esse *intrinsicos*, alios *extrinsicos*; bonos vel malos; primarios vel secundarios. *Intrinsici* sunt prolis generatio, conjunctio animorum ad mutua auxilia, obsequia, remedium concupiscentiæ. Priores sunt primarii, posterior est secundarius. Inter fines primarios etiam est gratia tum sanctificans, tum Sacramento propria. *Extrinsici* fines sunt divitiæ, nobilitas, pulchritudo &c. quos quàm diu honesti sunt, vel indifferentes, licitum est intendere cum aliis. Malos autem fines simpliciter illicitum est intendere, ut solam voluptatem carnis, negationem debiti, libidinem generationi adversantem. Sanch. l. 2. D. 29. n. 29. Perez. D. 18. l. 7.

373. Q. 7. *Quotuplex sit matrimonium?* R. matrimonium rectè dividi à Theologis, & Canonistis in *verum*, & *presumptum*; *ratum* & *consummatum*. *Verum* est, cui nihil essentialium, & substantialium deest. *Presumptum* est, pro cujus veritate militant tales præsumptiones, seu conjecturæ, ut juxta regulas juris habeatur pro vero, esto fortè fallant tunc regulæ. *Ratum* est id, quod nulla perfecta copula carnalis est secuta, *Consummatum* est, quod copula talis consecuta est. Ex quo sequitur non esse matrimonium consummatum, licèt sponsus spon-

sponsam ante contractum matrimonialem carnaliter cognoverit. Gob. tr. 10. n. 401. & sequent.

Q. 8. *Quid sit matrimonium fictum? quas vires habeat? an aliquando licitum, & quomodo iterandum?* R. matrimonium fictum idem est, ac simulatum, quando simulatur consensus, qui reipsa non est. Patet matrimonium tale esse nullum. Obligat tamen, per se loquendo, simulatorem, ut mutet fictionem, & serio, sincerèque consentiat. Dian. p. 3. tr. 1. resol. 247. Gob. hìc n. 411. Ratio est: quia qui ficto animo init matrimonium, tenetur ex justitia sinè simulatione inire; cum altera pars concedat ipsi jus in suum corpus per contractum: *do, ut des*; ergo quàm diu non consentit serio, continuat peccatum injustitiæ. Excipit Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 6. si uxor falsò se venditavit pro virgine. 2. Si ex tali matrimonio timeantur infortunati exitus. 3. Si deceptor sit multò eminentioris statùs, quàm decepta; dummodo spe matrimonii copula non intercesserit. 4. Si deceptor inicit validè aliud matrimonium. Addit Gob. n. 412. si fictè consentit ob metum gravem. Porrò ad fictionem deponendam per se loquendo requiritur novus consensus, nisi ex illo timeantur gravia mala: tunc enim juxta Lessium in Auctar. v. *matrimonium* c. 3. Sanch. Palao, Bonac. potest dissimulari. Cæterum consensum talem juxta declarationem Pii V. *P. Herzig Man.*

Q

apud

apud Navarr. in Enchir. c. 22. opus non est coram Parocho revalidare. Vide Gobat. cit. n. 415.

375. Q. 9. *Qua regula servanda, si formula contractus obscura sint, vel dubia?* R. cum Kugler hic n. 64. & sequ. varias allegante auctoritates, regulam primam esse: in foro interno, imò etiam externo si de mentelocquentis constet, verba sunt intelligenda, non secundum quod sonant, sed secundum mentem proferentis. 2. Ast ubi de mente contrahentium non constat, in foro externo verba intelligantur, secundum propriam significationem, & communem intelligentiam. 3. In dubio de valore matrimonii contracti statur pro valore in foro utroque.

376. Q. 10. *An consensus matrimonialis debeat esse deliberatus, & liber?* R. affirmativè. Sicut dictum suprâ de sponsalibus. Unde matrimonii contrahendi incapaces sunt perpetuò amentes, vel furiosi, plenè ebrii, passioni sic dediti, ut per hanc rationis usus perturbetur, & impediatur; nè actus liberi elici queant.

377. Q. 11. *An validus sit consensus praestitus ex metu, aut vi?* R. si metus sit gravis, & cadens in virum constantem; facit consensum matrimoniale nullum. Ità teste Leandro apud Kugler de matrim. n. 89. Theologi, & Canonistæ omnes. Ratio est: quia tale matrimonium esset obnoxium dissidiis, aliisque gravibus malis, neque obtineretur

finis, aut triplex bonum matrimonii Q. 5. recensitum. Est autem metus gravis, & cadens in virum constantem, qui est de gravi malo, quod etiam virum prudentem non absque ratione conterreat, quodque prudenter credatur eventurum. Ut verò metus contractum invalidet, debet esse in ordine ad extorquendum matrimonium, non autem ad alium finem consequendum. Deinde debet esse talis, qui facile declinari non possit. 3. Debet esse injustè incussus, id est, ab homine, qui non habet jus incutiendi, ut explicat Gob. de voto. n. 434. Porò mala gravia sunt mors, aut periculum mortis, mutilatio, cruciatus corporis per gravia verbera, servitus, carcer perpetuus, vel atrox, aut vincula, stuprum inferendum, gravis injuria tam juris, quam facti, amissio omnium, aut magnæ partis bonorum, exhereditatio injusta, exilium, terror armorum &c. Quòd si causâ metûs cessante pars metum passa sponte cohabitaret, vel spontaneam copulam admittat, vel signis quibusdam ratificet, purgatur metus, & consensus validatur. Kugler hic n. 114. Ubi etiam declarat metum non præsumi, sed probandum esse; pro quo sufficiunt probationes non plenæ, nisi matrimonium sit dissolvendum. In dubio: an metus fuerit gravis, vel levis? præsumptio stat pro valore. Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 5. n. 4. Causa, ob quam consensum matrimoniale irritat metus,

pariter, si non amplius urget in vi, & violentia, quâ consensus exprimitur. Plura de his infra de impedimento vis, aut metûs.

378. Q. 12. *An valeat matrimonium sub conditione inicum?* R. sæpe valere; raro tamen admitti debet, ut conditionatè contrahatur. Ratio est: quia ex his conditionibus non subsistentibus, vel non impletis, possunt oriri gravia incommoda, scandala, dissolutiones. Dixi autem *sæpe valere*, tunc videlicet; quando conditio est subsistens de præfenti, aut præterito. Nam si sit de futuro, contractus habet solum vim sponsalium. Vide quæ suprà de sponsalibus conditionatis §. 2. q. 4. sunt dicta. Interea nota, matrimonium sub conditione honesta inicum suspendi, dum conditio purificetur c. *si per eos*. de cond. appos. & c. *de illis* eod. tit. Perficitur autem, & absque novo consensu, aut assistentia Parochi validum redditur: hæc enim est communis natura contractuum conditionatorum, ut absque novo consensu per eventum conditionis perficiantur. Conditio turpis, nisi advertatur seriò adjici, habetur pro non adjecta. c. *fin. de cond. appos.* Excipe nisi tollat aliquid ex tribus bonis matrimonii, adeoque nisi repugnet substantiæ matrimonii, aut illius substantiali proprietati. Sic bono *fidei* repugnat conditio tradendi se adulterio profaciendo quæstu &c. Bono *prolis* conditio sumendi venenum sterilitatis, occidendi proles nasci-

nascituras, eas mutilare, excæcare &c. *Bono Sacramenti* conditio matrimonium dissolvendi, & aliæ, quibus tollitur radix, & actus primus, seu obligatio respectu dictorum bonorum; quanquam quoad actum secundum bonum fidei, & prolis, absque actus irritatione excludi possit. Et hoc videtur etiam subsistere, si conditio matrimonio contraria apponatur non per modum obligationis, & pacti; sed ut præcisè actum suspendat usque ad purificationem conditionis; quanquam opposita valde etiam sit probabilis.

Q. 13. An valeat matrimonium ab absente per procuratorem, literas, vel nuntios contractum? *R.* validum esse, si procurator contrahat coram Parocho, & testibus; si sponsa literas legens acceptet similiter coram iisdem; si denique nuntii utriusque traditionem, & acceptionem, significant etiam coram illis. Ratio valoris hujus est; quia etiam alii contractus fieri istis modis possunt inter absentes. Ratio ulterior est: quia potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum. Itèm; qui facit per alium, est perinde, ac si faceret per se ipsum. *Reg. 68. & 72. Juris in 6.*

Q. 14. Quando nam præsumatur, aut quomodo probetur, quod matrimonium sit irritum? *R.* præsumptionem 1. esse ex verbis contractûs. 2. Ex consummatione, 3. Ex deductione sponsæ ad domum viri. 4. Ex

cohabitatione decem annorum. Quando adest fama viciniae: quod vir mulierem in lecto, & mensa ut uxorem habuerit. Si brevius tempus cohabitationis sit, accedere debent alia signa nudae cohabitationi. §. Ex publico instrumento coram tribus testibus. 6. Ex libro Parochi, qui inscripsit. Cæterum quaecunque sit præsumptio, si revera matrimonium invalidum est, nequam illud validat: *quia præsumptio cedit veritati.* Arg. L. *continuus* 137. ff. de Verb. obl. & L. ult. ff. *quod metus causa*. R. 2. pro valore matrimonii probando sufficienti sunt quicunque testes; pro invaliditate autem probanda requiruntur testes omni exceptione majores, uti habent jura, & Authores apud Sperel. decis. 75.

§81. Q. 15. *An ratio Sacramenti sit separabilis à ratione indissolubilis contractus inter fideles, seu baptizatos?* R. Contra eos, qui potissimum id fieri posse asserunt defectu intentionis suscipiendi Sacramentum, optimè negativè. Ità Sanch. l. 2. d. 10. n. 6. Laym. l. 5. tr. 10. p. 102. n. 2. & alii plurimi. Ratio est: quia Christus verum matrimonium fidelium immediatè elevavit ad rationem Sacramenti: nam Concilia absolutè dicunt: quod matrimonia fidelium sint Sacramenta. Unde si requisita desit intentio suscipiendi Sacramentum, matrimonium erit nullum.

Q. 16. *An supposita dispensatione in irape 382.*
dimento disparis cultus matrimonium inter baptizatum, & non baptizatum sit Sacramentum?
 R. negativè. Ità Krim. n. 350. Sanch. Barb. &c. ratio est: quia sicut est unus duorum contractus, & unicum vinculum; ità debet esse unicum Sacramentum; ergo cum non baptizatus non sit capax Sacramenti, deficit totum Sacramentum. Quod si infidelis convertatur, probabiliùs matrimonium tale transit in Sacramentum. Bellar. l. 1. de matr. c. 5. dicens esse communem Theologorum. Quod verum omnino est, si saltem de novo consentiant.

Q. 17. *Quandonam propriè dicatur consummari matrimonium?* R. 1. cum Sanch. l. 2. d. 21. n. 12. non consummari per copulam ante matrimonium habitam: quia talis copula fornicaria est, non matrimonialis. Excipe nisi fiat in loco, ubi Trid. non est receptum. R. 2. quomodocunque effundatur semen; dummodo matrix illud excipiat, consummatur matrimonium. Bondevius p. 2. q. 19. cum Cordub. Soto, Lopez &c. & è contrà. Ratio est: quia tunc censetur caro una, si sit copula, quæ ad generandum sufficiat, & è contrà. R. 3. Conjux primo bimestri vi oppressa à viro suo matrimonium consummat; quia verè fiunt una caro, repræsentantque unionem Verbi cum humanitate quoad substantiam, licèt non repræsentent quoad circumstantiam voluntaria

tariæ copulæ, & sanctæ. La Croix l. 6. p. 3.
n. 282. & 283.

§. II.

De usu Matrimonii, seu actu Conjugali.

384. **Q. 1.** *An usus matrimonii, seu actus conjugalis, sit licitus?* *R.* affirmative. Est de fide: clarè enim eum Apostolus suadet 1. Cor. 7. v. 3, *uxori vir debitum reddat.* Ad hoc tamen requiritur bonus finis, quales sunt: bonum prolis, redditio debiti conjugalis, remedium concupiscentiæ propriæ, & alienæ, corporis sanitas &c. Debet proinde saltèm virtualiter referri ad glorificandum DEUM, ut non sistatur in fine creato contra finem Sacramenti ad DEI honorem instituti. Ad quod satis est, si conjuges ab initio matrimonium inierint propter hunc finem, nec in ipso actu intentionem contrariam habeant; licèt cæteroquin in actu immemores sint hujus finis.

385. **Q. 2.** *Quando per accidens usus matrimonii sit illicitus?* *R.* illicitum esse 1. si matrimonium sciatur esse nullum. Quòd si pars una nullitatem cognitam habeat, non potest licite, quocunque periculo proposito, matrimonio uti; nec petenti ignorantis satisfacere; sed debet nullitatem, aut impedimentum manifestare. Si verò hoc facere nequeat absque grandi suo damno, debet vel

vel ingredi Religionem, vel petere dispensationem, si obtineri possit, aut fugere; vel si causam videt divortii, divortium amplecti; vel denique omnia incommoda patienter tolerare. Bonac. q. 8. p. 8. n. 16. In dubio standum est in utroque foro potius pro valore, quàm pro nullitate. Sanch. l. 1. d. 18. à n. 5. Si tamen dubium sit tale, ut pro valore non habeatur probabilis ratio, probabilius est juxta eundem Sanch. l. 2. d. 44. n. 2. & 3. cum aliis, dubitantem posse quidem reddere debitum, si id petentem precibus, vel alio modo avertere à proposito nequeat; non tamen petere. 2. Illicitum est, si fiat cum gravi periculo vitæ, aut sanitatis, nisi gravius aliàs damnum eventuum excuset, ut periculum incontinentiæ. 3. Illicitus est, si fiat pravo fine. 4. Si exercetur mente adultera. 5. Si fiat modo indebito: ut si fiat modo innaturali præpostero; quod tamen multi dicunt esse tantùm veniale, si absit periculum effusionis seminis. 6. Si fiat loco indebito, sacro, vel publico. 7. Si absque urgente causa fiat tempore indebito. Pro quorum declaratione majore,

Q. 3. An usus præcisè ob sanitatem corporis sit licitus? R. dummodo non excludatur finis primarius, docent multi cum Averfa esse licitum. Ratio est; quia non tenemur semper positivè agere ex fine intento à DEO, vel Legislatore; sed satis est, si actus

noster referatur ad finem honestum, & non excludatur ratio ad finem à lege intentum, qualis hìc est generatio prolis.

387. Q. 4. *An usus licitus sit ob solam voluptatem?* R. negativè. Constat ex damnata ab Innoc. XI. propositione n. 9. *opus conjugii ob solam voluntatem exercitum omni penitus caret culpâ, ac defectu veniali*: Intellige, si voluptas ita intendatur, ut in illa sistatur, excludatque primarium, vel secundarium matrimonii, aut alium finem honestum. Ratio est: quia inordinatum est cum exclusione finis velle sistere in eo, quod natura tantum ordinat tanquam medium. Hæc tamen inordinatio juxta communissimam veniale non excedit.

388. Q. 5. *Quid liceat conjugi, si post initum secundum matrimonium incipiat dubitare de vita prioris conjugis* R. si verè mortuus est prior conjugus, validum est matrimonium c. *Dominus*, de secundis nuptiis. Præcindendo autem, an vivat? vel non vivat? si mala fide pars utraque processit, neuter potest petere, aut reddere debitum. Sanch. l. 2. d. 44. n. 8. quia non est possessio matrimonio. Si verò unus tantum mala fide processit, is petere non poterit; qui verò bona fide contraxit, manet in possessione, potestque uti conjugio, si adhibita diligenti investigatione nihil resciri possit de vita, vel morte conjugis prioris. Colligitur ex cit. c. *Dominus*, de secundis nuptiis.

Q. 6. *An steriles, item illi, qui post matrimoni- 389.*
monium facti sunt Eunuchi, aut impotentes, licetè
tentent usum matrimonii? R. quoad steriles
 affirmativè: quia sunt capaces copulæ semi-
 nalis, & per accidens est, quòd non se-
 quatur generatio, idem est de senibus de-
 crepitis. Idem R. quoad Eunuchos: quia
 licèt generare nequeant; servit tamen illis
 copula ad remedium concupiscentiæ.
 Sanch. l. 7. d. 102. n. 6. & 7. Quoad impo-
 tentem dico cum cit. Sanch. l. 9. d. 17. à n.
 20. Gob. tr. 10. n. 591. illi esse licitum ten-
 tare copulam etiam usque ad quoscunque
 annos, quamdiu spes manet, ut potens red-
 datur; quamvis semen per accidens effun-
 datur. In dubio: an impotentia sit antec-
 dens, an consequens matrimonium? licitum
 est tentare ad triennium. Sed de his plura
 infra.

Q. 7. *Quo tempore illicitus sit usus matri- 390.*
monii? R. licèt aliqui doceant illicitum esse
 die, quo conjuges benedictionem matrimo-
 nii susceperunt; opposita tamen est proba-
 bilior: actus enim iste honestus est, & potest
 esse meritorius; benedictio autem physicè
 præterit. Die Communionis, Festi, jejunii,
 licitus pariter est, nisi pietas debita per eum
 impediatur. Illicitus verò est tempore flu-
 xus menstrui, juxta alios mortaliter, juxta
 alios venialiter. Ratio est periculum ali-
 quod viri inficiendi, & prolis monstrosæ
 gignendæ. Excipe, nisi justa causa v. g.
 peri-

periculum incontinentiæ excuset. Præterea illicitus est, cum alteruter conjux laborat gomorrhœâ, seu profluvio seminis. Ratio est proximum periculum tabis, & mortis ob irritatum profluvium. Excipitur iterum: si periculum sit incontinentiæ, quod, utpote animæ, præ altero est vitandum. Illicitus itè est juxta quosdam, si mulier sit gravida; Sanch, tamen licitum tunc censet l. 9. d. 22. n. 6. ob remedium concupiscentiæ. Idem docet, si coëatur statim post partum, dummodò nullum mulieri imminet grave incommodum, quod tamen medicorum judicio vix evitari potest. Unde usus hic omnino dissuadendus. Idem quoque docet, si mulier lactat; addit tamen consilii esse, ut absteineatur: cum medicorum non paucorum sensus sit, lac per conjugalem actum fieri perniciosum. Mox verò post prandium habere copulam illicitum dicit, quia nocet valetudini.

391. Q. 8. *Quæ specialia conjugum circa matrimonium sint peccata?* R. cum Busenb. in 4. præcept. d. 5. eos peccare primò, si non contrahant matrimonium cum debita intentione. 2. Si citra dispensationem omitant denuntiationes. 3. Si suscipiant hoc Sacramentum in statu peccati mortalis, Si insuper in contractu sciatur impedimentum dirimens, ajunt nonnulli addi etiam speciem sacrilegii; quia ut ministri tentant rationem Sacramenti facere irritam, & juxta hos

hos committitur peccatum duplex, unum: quia indignè ministrant; alterum: quia indignè suscipiunt. Contrahens verò cum constituto in mortali, si non possit omittere absque gravi incommodo, nec procurare statum gratiæ, non peccat, ut docet communis cum Sanchez, Lug. &c. 4. Si utantur matrimonio contra naturam, vel modo indebito, vel cum periculo abortûs. 5. Si debitum sinè justa causa negent. 6. Si cum periculo pollutionis habeant tactus impudicos. 7. Si in actu conjugali imaginentur sibi cum turpi affectu personas alias. 8. Si commisceant corpora, sed studiosè contineant semen, cum periculo semen contra naturam effundendi. 9. Si viro seminante uxor studiosè semen contineat. Aliqui tamen cum Gobat à mortali excusant, dummodò non intendatur impedimentum generationis, ratione ducti: quòd semen mulieris ad generationem non sit necessarium. 10. Si nxor sumat pharmacum ad impedendam conceptionem prolis, vel procurandum abortum. 11. Si post copulam, quam non consummavit, per tactus se ipsam provocet, ut seminet; uti & si vir per tactus ad idem cooperetur. Sanchez tamen l. 9. d. 17. n. 9. & 10. censet sic provocare mortale non esse. 12. Si nolentes coire se ipsos tangant, quod veniale est, si absit periculum pollutionis, Dian. p. 3. tr. 4. ref. 215. 13. Si vir immittat verenda in os uxoris, quod mortale est

le est ob magnam repugnantiam naturæ rationali. Ob rationem eandem mortale videtur osculari verenda. La Croix l. 6. p. 2. n. 1038. 14. Si copulam cceptam abrumpant cum periculo effundendi seminis, quod mortale pariter est, veniale, si citra periculum id fiat sinè justa causa. Sanch. 9. d. 19. n. 10.

392. Q. 9. *Quæ juvent ad evitanda multa peccata in conjugio?* R. cùm Petro Tholosano in syntaxi artis mirabilis l. 23. c. 3. si vir meminerit uxorem suam sibi datam à DEO, ut non viliùs tanquam ancillam, nec magnificentius ut Dominam habeat. 2. Si uterque servat thori fidem. 3. Si vir sit uxori, & liberis exemplaris. 4. Si nunquam uxori incutiat metum sinè verecundia, & aliqua reverentia, peccata modica ignoscendo. 5. Si illa vir præsens dicat, & faciat, quæ eo absente uxorem moneant.

393. Q. 10. *An actus conjugalis sit praeceptus?* R. nullam esse obligationem eum petendi: quia nemo tenetur uti jure suo. Excipe nisi charitas, vel periculum incontinentiæ, vel periculum salutis publicæ id exigant. Reddendi autem debitum obligatio est ex justitia ex contractu mutuo resultans D. Thom. in 4. D. 92. q. 1. a. 2. Unde graviter peccat vir, vel uxor, si se impotentem reddat etiam mediis aliis licitis, ut jejuniis &c. Itè si seriò, & instanter petenti debitum neget, nisi precibus, aut alia ratione honesta averti possit;

possit; & petitio non sit immoderata, aut
iusta causa adsit, qualem Perez D. 50. Sec 4.
n.6. esse censet, si plures nascantur proles,
quàm ali possint. Hæc obligatio debitum
reddendi juxta Busenb. hinc etiam urget re-
spectu illicitè petentis v. g. voto obstricti,
dummodo redditio ipsa hinc, & nunc non sit
illicita: malitia enim petentis non dat jus
negandi; opposita tamen videtur probabili-
or: quia cùm illicitè petens amiserit peten-
di jus, reddens ei cooperatur ad peccatum.
Pont. l. 10. c. 3. à n. 819. Desinit verò hæc
ipsa obligatio 1. primis duobus mensibus
post initum matrimonium. 2. Si alter al-
teri debitum remisit. 3. Si consensu mu-
tuo voverunt castitatem. 4. Si petens sit
amens, vel èbrius. Nav. c. 16. Laym. l. 5, tr.
10. p. 3. c. 1. n. 9. Imò tunc nec reddi posse
licitè, docet probabilior; ne reddens petenti
illicitè cooperetur. 5. Si alter mœchatus
sit, vel incestum commiserit. 6. Si ex red-
ditiōe grave malum. aut periculum, sibi, vel
proli meritò timeatur; ut si petens morbo
contagioso laboret; vel uxor tali morbo, cui
copula noceret, vel si uxor sit gravida, &
periculum mortis, vel abortus timeatur.
Bonac. q. 4. p. 1. n. 8. p. 6. n. 10. 7. Si alter
debitum exigat modo innaturali, nisi ex
negatione timeantur majora mala, ut rixæ,
odium &c. Si petatur in loco sacro, aut
publico.

§. III.

De Divortio.

394. **Q.** 1. *Quotuplex sit divortium?* **R.** cum Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 7. n. 1. dupliciter accipi divortium. 1. Pro separatione conjugum dissoluto eorum matrimonio quoad vinculum. 2. Pro separatione conjugum duntaxat quoad thorum aut etiam cohabitationem.

395. **Q.** 2. *An fieri possit inter fideles divortium primo hoc sensu acceptum, si consummatum sit?* **R.** negativè. Est de fide, quæ sub viro est mulier, vivente viro alligata est legi ad Rom. 7. v. 2. Idem habetur 1. ad Cor. 7. v. 39. Constat etiam ex Flor. & Trid. Sess. 24. de ref. matrim. Can. 5. & 7. Unde dum Christus Matth. 5. v. 32. ait uxorem non dimitendam nisi ob fornicationem, intelligendus solùm est de dimissione quoad thorum, non vinculum. An autem vinculum matrimonii indissolubile sit ex natura? an tantùm ex præcepto Divino? controvertunt auctores. Dixi si consummatum sit: nam matrimonium ratum, licet dissolvi nequeat mutuo consensu (cùm illud contrahentes juri suo renuntiaverint in matrimonium consentiendo, quod saltèm ex præcepto Divino exigit perpetuam vitæ societatem) nec per impotentiam supervenientem, nec per susceptionem Ordinis sacri; potest tam-

men

men dissolvi ex privilegio Christi per professionem Religiosam, ut declaravit Trid. Sess. 24. de matr. Can. 6. Item per dispensationem Pontificiam potestate à DEO Ecclesie concessa; quâ decem Pontifices usos refert Pignat. t. 1. Conf. 148.

Q. 2. *An dissolvatur matrimonium infidelium etiam consummatum, si unus veram fidem amplectatur?* R. non solvi quidem per Baptismum; solvi tamen posse, ita volente aut dispensante DEO 1. si remanens infidelis ideo nolit cohabitare converso, quia conversus est: nam Apost. 1. ad Cor. 7. v. 15. dicit: *Si infidelis discedit, discedat.* 2. Si infidelis quidem velit cohabitare, sed non sine injuria creatoris. 3. Si immineat periculum perversionis. Quibus casibus conversus aliud matrimonium inire potest, etiam non expectatâ sententiâ judicis. Perez d. 36. Sec. 6. n. Si ambo conjuges convertantur, neuter potest ab altero discedere, sed matrimonium eorum per Baptismum firmiter ratum. Sanch. l. 2. d. 9. n. 1. Gob. tr. 10. n. 390. transitque insimul in rationem Sacramenti; licet consensus coram Parocho, & testibus non renovetur. Porro ut constet de infidelis obstinatione, moneri debet, & interrogari: an velit converti? nisi in remotissimis partibus esset, unde ejus voluntas resciri non possit.

Q. 3. *An matrimonia hereticorum sint indissolubilia?* R. si valide contracta sint, affir-

P. Herzig Man.

R.

fir.

firmativè, non aliter ac Catholicorum. Ratio est: quia omne matrimonium baptizatorum per se loquendo est Sacramentum, & indissolubile. Ratio ulterior est: quia hæretici vel volunt contrahere dissolubiler, & tunc matrimonium est nullum; vel volunt contrahere indissolubiler, sicut fideles contrahunt, sicut Christus voluit, quod ordinariè præsumi debet, & tunc matrimonium inquit verum, consequenter totam vim habet veri matrimonii, adeoque etiam indissolubilitatem.

398. Q. 4. *An etiam post primum bimestre, si daret matrimonium ratum, licitè eligatur ingressus in religionem?* R. etiam extra illos duos menses, qui c. ex publico. de convers. conjug. conceduntur conjugibus ante consummatum matrimonium ad deliberandum: an velint ingredi Religionem (licèt non obstante hoc primo bimestri uterque licitè petat debitum, alter etiam licitè neget) conceditur ingressus in Religionem, etiam si pars ingrediens illicitè negasset debitum, Gobat tr. 10. n. 689. Sanch. Laym. Idem, quod tenet probabilior, est, licèt uxor à viro coacta fuisset intra bimestre ad copulam. Quanquam talis profiteri debeat inter viduas, vel conjugatas. Averf. q. 23. §. 10. Sanch. &c. Ratio est: coacta ob scelus alterius non debet privari jure suo, nec peccanti scelus debet suffragari, ut retineat uxorem. Porrò si alteruter ingrediatur, alter expe-

expectare debet professionem alterius, antequam contrahat cum alio. Averf. q. 2. f. 6. cum aliis.

Q. 5. *Quandonam licitè fiat divortium quoad iborum?* R. licitè fieri 1. ob conjugis culpabile adulterium, bestialitatem, sodomiam, & alias luxuriæ species, non tamen mollitiem, vel pollutionem, oscula, tactus, amplexus impudicos. Ubi nota 1. si adulterium sit certum, & publicè notorium, id est, si probationes habeantur in promptu; potest vir invita uxore, & propria autoritate non tantùm ingredi Religionem, ut habetur cap. *significasti*: de divortio, sed etiam suscipere ordines sacros, uti cum communi docet Sanch. l. 10. d. 11. per totum. Si verò ex divortio privata autoritate factò oriretur scandalum, debet solutio fieri autoritate Ecclesiæ. Nota 2. si uterque ejusdem criminis vel æqualis, licèt non omnino sit reus, divortium iniri non posse. Sanch. l. 10. d. 6. n. 5. Quod etiam dicendum de casu, quo innocens nocenti crimen jam condonasset, quod Perez S. 3. fieri censet, si innocens post adulterium cognitum nocentem rursus cognovisset. Nota 3. Quòd si divortium factum sit privata autoritate, & pars nocens emendata redeat, nec sit periculum relapsùs, teneatur eam pars innocens recipere. Can. *ego dixi* XXXIV. q. 1. & 2. 2. Licitè fit divortium ob hæresim, vel apostasiam, fit divortium supervenientem c. *quesivit*. c.

de illa, c. quanto de divortiis. Ubi nota 1. Catholicum non teneri suscipere redeuntem conversum, si iudicio Ecclesiæ facta est separatio, sed potest mutare statum, aut etiam in sæculo manere separatus. c. de illa. Hæreticus tamen statum mutare non potest, Avers, Sec. 9. Nota 2. licet ob quodvis crimen divortium fieri non possit; potest tamen ad tempus etiam propriâ autoritate fieri: si itâ postulare præceptum correctionis fraternæ, metus injusti damni, periculum ruinæ spiritualis. 3. Divortium licitè fit ob sævitiam mariti, vel uxoris, ob quam separatio potest fieri à iudice, imò si prævideatur mortis inferendæ periculum, potest præveniri sententia iudicis, Perez D. 56. S. 5. Laym. Bonac. &c. Ubi nota 1. in casu sævitiae non esse locum compensationi. 2. Si pro futuro non timeatur sævitia, sævitiam præteritam ad divortium non sufficere. 3. Quando concurrunt sæpius exercita sævitia, & timor prudens futuræ, non sufficienter consuli per cautionem. 4. Licitè fit divortium ob morbum contagiosum; ubi tamen pars valens cohabitare tenetur, si gravis detrimenti periculum absit. 5. Denique licitè fit ob mutuum consensum; quod tamen non facilè admittitur, quoad cohabitationem nisi uterque Religionem ingrediatur, vel si uxor sit sexagenaria, vel quinquagenaria, vir suscipiat sacros Ordines. Porro factò divortio liberi ordinariè manere

debet penes innocentem expensis partis nocentis, saltèm post judicis sententiam. Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 7. n. 19. cum communi.

Q. 6. *An uxor teneatur sequi virum ad co-400. habitationem?* B. cum Busenb. hìc d. 3. affirmativè. Excipe 1. nisi ex sequela timetur grave onus, vel periculum vitæ, pudicitie, salutis &c. 2. Nisi vir post matrimonium factus esset vagus, nec facile sit sequi; secùs si ante fuit vagus, idque ipsa scivit. 3. si in contractu matrimonii additum fuit pactum de non mutando domicilio, & nulla gravis necessitas urgeat.

ARTICULUS III.

De Impedimentis Matrimonii.

§. I.

De Impedimentis in genere.

Q. 1. *Quotuplicis generis sint impedimenta ma-401. trimonii?* B. cum S. Thom. in 4. dist. 34. q. un. a. 1. impedimenta alia esse, quæ matrimonium reddunt illicitum, seu validum relinquunt; alia verò quæ non tantum illicitum, sed etiam irritum matrimonium efficiunt. Priora vocantur *impedimenta impediens*, posteriora *dirimentia*, non eo sensu, quòd matrimonium ratum dirimant, sed quòd impediunt, nè ratum fiat Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 1. n. 1.